

Justitieutskottets betänkande

1982/83: 7

om dobbleri (prop. 1981/82: 170 delvis)

Propositionen

I proposition 1981/82: 170 har regeringen (handelsdepartementet) föreslagit riksdagen att anta genom propositionen framlagda förslag till

1. lotterilag,
2. lag om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i lagen (1928: 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster,
4. lag om ändring i stämpelskattelagen (1964: 308),
5. lag om ändring i lagen (1972: 820) om skatt på spel.

Regeringen har vidare föreslagit riksdagen att godkänna i propositionen angivna riktlinjer för organisation och tillsyn på lotteriområdet.

Lagförslagen under 1 och 2 har granskats av lagrådet.

Propositionen har hänvisats till justitieutskottet såvitt avser det under 2 upptagna förslaget till lag om ändring i brottsbalken. I övrigt har propositionen hänvisats till näringsutskottet (NU 1982/83: 7). Propositionen behandlas av skatteutskottet i fråga om lagförslagen under 4 och 5 (SkU 1982/83: 6).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad utskottet anför på s. 3.

Det till justitieutskottet remitterade lagförslaget har följande lydelse.

Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 14 och 14 a §§ brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Anordnar någon för allmänheten äventyrligt spel om penningar eller penningvärde eller tillåter någon sådant spel i lokal som han upplåtit åt allmänheten, dömes för dobb-

Föreslagen lydelse

16 kap.

14 §¹

Anordnar någon olovligen för allmänheten spel eller liknande verksamhet, vars utgång helt eller till väsentlig del beror på slumpen, och framstår verksamheten med hän-

¹ Senaste lydelse 1972: 222.

1 Riksdagen 1982/83. 7 saml. Nr 7

Nuvarande lydelse

leri till böter eller fängelse i högst sex månader.

Deltager någon i spel som avses i första stycket och som anordnats för allmänheten eller eljest äger rum i lokal vartill allmänheten har tillträde, dömes för dobbleri till böter.

Föreslagen lydelse

syn till sin art, insatsernas ekonomiska värde och övriga omständigheter som äventyrlig eller ägnad att tillföra anordnaren en betydande ekonomisk vinning, eller tillåter någon en sådan verksamhet i en lägenhet som han upplåtit åt allmänheten, dömes för dobbleri till böter eller fängelse i högst två år.

Deltager någon i spel eller liknande verksamhet som, med hänsyn till förhållanden som avses i första stycket, framstår som äventyrlig och som är olovlig samt har anordnats för allmänheten eller eljest äger rum i en lägenhet vartill allmänheten har tillträde, dömes för dobbleri till böter.

14 a §²

Är brott som i 14 § första stycket sägs att anse som grovt, skall för grovt dobbleri dömas till fängelse i högst två år.

Är brott som i 14 § första stycket sägs att anse som grovt, skall för grovt dobbleri dömas till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om verksamheten bedrivits yrkesmässigt, omfattat avsevärda belopp eller eljest varit av särskilt farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

Utskottet*Inledning*

Som ett led i översynen av lagstiftningen mot organiserad och ekonomisk brottslighet lade brottsförebyggande rådet (BRÅ) i februari 1979 fram promemorian (BRÅ PM 1979: 4) Dobbleri.

Promemorian har remissbehandlats.

Promemorian har i viss del redan föranlett lagstiftning genom införandet av skärpta regler om ansvar för medverkan till dobbleri för dem som upplåter lägenheter som används för dobbleriverksamhet samt genom anslutande regler i bostadsrättslagen (1971:479) och jordabalken (prop. 1979/80: 179, JuU 1980/81: 12, rskr 1980/81: 43, SFS 1980: 891–893).

Promemorian och remissbehandlingen av den ligger till grund för propositionen såvitt avser förslaget till lag om ändring i brottsbalken (BrB).

² Senaste lydelse 1972: 222.

Justitiekottet behandlar denna del av propositionen i förevarande betänkande.

Lagrådet har vid sin granskning av förslaget till lag om ändring i BrB lämnat förslaget utan erinran.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Förslaget i propositionen i den del som nu behandlas av justitiekottet gäller bestämmelserna om dobbleri i 16 kap. BrB och innebär i huvudsak följande.

Den gällande rättens begrepp äventyrligt spel om penningar eller penningvärde ersätts med en reglering som delvis motsvarar den gällande men som dessutom på vissa punkter innebär ändringar i både utvidgande och inskränkande riktning. Sålunda innebär förslaget att inte bara spel utan även verksamheter som liknar spel skall kunna medföra ansvar för dobbleri. Samtidigt innehåller emellertid förslaget, till skillnad från den nuvarande lagtexten, ett uttryckligt stadgande om att verksamhetens utgång helt eller till väsentlig del skall bero på slumpen. Vidare preciseras vissa ytterligare egenskaper hos verksamheten som krävs för att dobbleriansvar skall kunna inträda, nämligen att verksamheten med hänsyn till sin art, insatsernas ekonomiska värde och övriga omständigheter framstår som antingen äventyrlig eller ägnad att tillföra anordnaren en betydande ekonomisk vinning. Med förslaget avses bl. a. att kedjebrevsspel och liknande spel samt s. k. illegal bookmaking i fortsättningen skall kunna föras in under dobbleribestämmelsen. Förslaget innebär vidare en ändrad gränsdragning mellan vad som hänförs till dobbleri och vad som endast bedöms som brott mot lotterilagstiftningen. Förändringen innebär att BrB:s dobbleribestämmelser får omfatta i princip samma typer av verksamhet som utgör brott mot lotteriregleringen men att BrB:s tillämpningsområde reserveras för de kvalificerade fallen och lotteriregleringen får omfatta de lindrigare brotten. Det föreslås dessutom en höjning av straffskalan för dobbleri från böter eller fängelse i högst sex månader till böter eller fängelse i högst två år. Straffskalan för den form av dobbleri som består i deltagande i verksamheten behålls oförändrad. I fråga om grovt dobbleri föreslås ett straffminimum om fängelse sex månader samtidigt som straffmaximum föreslås bli höjt från fängelse två år till fängelse fyra år.

Överväganden

Utskottet har inget att erinra mot att regleringen av dobbleribrottet i BrB ges den innebörd som föreslås i propositionen. När det gäller den lagtekniska utformningen har utskottet särskilt uppmärksammat den föreslagna regleringen i fråga om s. k. kedjebrevsspel och liknande spel, t. ex. andels-, insats- och pyramidspel. Dessa karakteriseras av att det är möjligheten att engagera nya deltagare i spelet som är avgörande för vinstmöjligheterna. Vinstmöjligheterna anses i allmänhet inte bero på slumpen till följd av

lottning, gissning, vadhållning eller liknande förfarande (se prop. s. 34 och SOU 1979: 29 s. 255 och 413). Spelen tillhör därför inte gruppen lotterier i den nuvarande lagstiftningens mening. I förslaget till ny lotterilag hänförs emellertid kedjebrevsspel och liknande spel uttryckligen till lotterier. Tillstånd skall inte få lämnas till sådana spel om pengar eller pengars värde.

I propositionen uttalar departementschefen att spel och lotterier, som är ägnade att tillföra anordnaren en betydande ekonomisk vinning, bör falla in under dobblribestämmelserna. Han uttalar att till spel av denna art kan exempelvis kedjebrevsspelen höra. I den mån det är fråga om sådana kvalificerade kedjebrevsspel och liknande spel som det här gäller bör således enligt hans mening ansvar kunna inträda för dobbleri.

För att ansvar för dobbleri skall kunna inträda enligt den föreslagna lagtexten krävs att verksamhetens utgång helt eller till väsentlig del beror på slumpen. Gemensamt för de aktuella spelformerna är att deltagarna mycket snart efter sitt inträde i spelet förlorar överblicken över spelets vidare utveckling. Därvid mister de också möjligheten att i praktiken kunna påverka spelets fortgång. Det kan därför enligt utskottets uppfattning påstås att utgången av kedjebrevsspel och liknande spel i väsentlig mån beror av omständigheter som ligger utanför deltagarnas faktiska kontroll. Verksamhetens närmare resultat kan således i allmänhet inte förutses av deltagarna; även om det här inte är fråga om slump till följd av lottning, gissning, vadhållning eller liknande kan utgången likväl sägas vara i betydande grad avhängig av slumpen i en vidare bemärkelse. Med hänsyn härtill anser utskottet att kedjebrevsspel och liknande spel till sin art är sådana att de i princip kommer att omfattas av dobblriansvar efter den föreslagna ändringen av 16 kap. 14 § BrB.

För dobbleri kan enligt gällande rätt den straffas som i en lokal som han har upplåtit åt allmänheten tillåter sådan verksamhet som är att bedöma som dobbleri. Deltagande i dobbleri är straffbart om spelet har anordnats för allmänheten eller annars äger rum i en lokal till vilken allmänheten har tillträde. I propositionen föreslås i fråga om dessa regler endast den ändringen att ordet lokal ersätts med ordet lägenhet för att överensstämmelse skall nås med jordabalkens terminologi.

I 12 kap. jordabalken (hyreslagen) ges regler om avtal varigenom hus eller del av hus upplåts till nyttjande mot vederlag. Ordet lägenhet används därvid som en sammanfattande beteckning för bostadslägenheter och lägenheter för annat ändamål (se även lagrådets yttrande i prop. 1979/80: 179 s. 111).

Enligt utskottets uppfattning bör tillåtande av dobbleri vara straffbart inte bara när verksamheten försiggår i en lägenhet utan även när den bedrivs exempelvis ombord i ett fartyg eller i ett tält, allt givetvis under förutsättning att utrymmet är upplåtet för allmänheten. Motsvarande bör gälla i fråga om deltagande i dobbleri. Utskottet förordar att 16 kap. 14 § BrB ändras i enlighet härmed.

I 16 kap. 14 § första stycket BrB bör också vidtas en redaktionell jämkning på sätt framgår av utskottets hemställan.

I övrigt föranleder propositionen inget uttalande från utskottets sida.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen antar det genom proposition 1981/82: 170 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken med den ändringen att 16 kap. 14 § erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse.

Regeringens förslag

Utskottets förslag

16 kap.

14 §

Anordnar någon olovligen för allmänheten spel eller liknande verksamhet, vars utgång helt eller till väsentlig del beror på slumpen, och framstår verksamheten med hänsyn till sin art, insatsernas ekonomiska värde och övriga omständigheter som äventyrlig eller ägnad att tillföra anordnaren en betydande ekonomisk vinning, *eller* tillåter *någon* en sådan verksamhet i en lägenhet som han upplåtit åt allmänheten, dömes för dubbleri till böter eller fängelse i högst två år.

Deltager någon i spel eller liknande verksamhet som, med hänsyn till förhållanden som avses i första stycket, framstår som äventyrlig och som är olovlig samt har anordnats för allmänheten eller eljest äger rum i en lägenhet vartill allmänheten har tillträde, dömes för dubbleri till böter.

Anordnar någon olovligen för allmänheten spel eller liknande verksamhet, vars utgång helt eller till väsentlig del beror på slumpen, och framstår verksamheten med hänsyn till sin art, insatsernas ekonomiska värde och övriga omständigheter som äventyrlig eller ägnad att tillföra anordnaren en betydande ekonomisk vinning, dömes för dubbleri till böter eller fängelse i högst två år. *Detsamma gäller den som tillåter en sådan verksamhet i en lägenhet eller ett annat utrymme som han upplåtit åt allmänheten.*

Deltager någon i spel eller liknande verksamhet som, med hänsyn till förhållanden som avses i första stycket, framstår som äventyrlig och som är olovlig samt har anordnats för allmänheten eller eljest äger rum i en lägenhet *eller ett annat utrymme* vartill allmänheten har tillträde, dömes för dubbleri till böter.

Stockholm den 25 november 1982

På justitieutskottets vägnar

LISA MATTSON

Närvarande: Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Karin Söder (c), Björn Körlof (m), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Arne Svensson (m), Gunilla André (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Ulla-Britt Åbark (s), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Hans Göran Franck (s), Inger Wickzén (m) och Birthe Sörestedt (s).

